

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2016/82 (Siyasi Parti Mali Denetim)

Karar Sayısı : 2019/40

Karar Tarihi: 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

İlk Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi içtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRÇÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir.*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın merkez karar ve yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği, birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükmüne bağlanmıştır.

3. İlk Parti, Genel Merkeze ait Kesin Hesap Cetveli'ni 19/9/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş; dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasındaki "*...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar.*" amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde *74'üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezasının verileceği* öngörülmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen İlk Partinin teşkilatlanmış olduğu bir il ve bağlı ilçe örgütüne ait 2015 yılı kesin hesabını göndermediği tespit edilmiştir.

7. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

8. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

9. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

10. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

11. Mahkemeye bilgilerin istenen şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

12. Bu itibarla İlk Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

13. İlk Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüştülüp düşünöldü:

14. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılında gelir elde etmediği, yıl sonundaki borçlar toplamının 32.536,18 TL ve giderler toplamının 32.536,18 TL olduğu anlaşılmaktadır.

15. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

16. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 0 TL olup yıl sonundaki borçlar toplamı 32.536,18 TL'dir.

17. Partinin 4/2/2016 tarihli Merkez Yönetim Kurulu toplantısında 2015 yılı içinde yapılan giderlerin Genel Başkan tarafından karşılandığı belirtilmiştir.

18. Siyasi partilerin gelir kaynakları 2820 sayılı Kanun'un 61. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre siyasi partilerin gelir kaynakları arasında; üyelerden

alınacak giriş ve üyelik aidatları, partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı, milletvekilliği, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclisi üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidatlar, bayrak, flama ve rozet satışlarından sağlanacak gelirler, parti yayınlarının satış bedelleri, üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar, parti tarafından düzenlenecek balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler, parti mal varlığından elde edilecek gelirler, bağışlar ve devletçe yapılan yardımlar sayılmıştır.

19. Görüldüğü üzere Kanun hükmü herhangi bir çekinceye mahal bırakmayacak şekilde gelirleri tek tek saymıştır. Bu bağlamda siyasi parti giderlerinin Genel Başkan tarafından karşılanması mümkün değildir. Parti yetkililerinin Genel Başkan tarafından karşılanan gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

20. 2820 sayılı Kanun'un Hazinece "*Hazinece Elkoyma*" başlıklı 76. maddesinin birinci fıkrasında anılan Kanun hükümlerine aykırı olarak gelir elde ettiği Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin bu yolla elde ettikleri gelirlerinin tamamının Hazineye irat kaydedileceği düzenlenmiştir. Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen 32.536,18 TL gelir karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

21. Parti il örgütlerine ilişkin herhangi bir gelir beyan edilmemiştir.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

22. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 32.536,18 TL olup bunun 1.270,22 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 2.500 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 340,93 TL'si haberleşme giderlerinden, 5.831,83 TL'si seyahat giderlerinden, 20.062,50 TL'si kira giderlerinden ve 2.530,70 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden oluşmaktadır.

23. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır;

Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 23.084,69 TL tutarındaki harcamaya ait fatura veya fatura yerine geçen belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Yevmiye No	Açıklama	Tutar (TL)
21.1.2015	1	Gıda Giderleri	99,77
25.1.2015	2	Fenerbahçe Tur.	314,00
31.1.2015	3	Kira Gideri	1.350,00
2.2.2015	6	Caner Oto	910,00
28.2.2015	7	Kira Gideri	1.350,00
11.3.2015	10	Doğan Oto	725,00
31.3.2015	11	Kira Gideri	1.350,00
17.4.2015	14	Büyük Klüp	500,00
21.4.2015	16	Ateş Mine	100,49
24.4.2015	19	Günsu	500,00
25.4.2015	20	Grup AVM	281,55
26.4.2015	21	Büyük Klüp	240,00
30.4.2015	22	Kira Gideri	1.350,00
24.5.2015	29	Pelit A.Ş	249,00
29.5.2015	30	Sosyal Tesisler	115,00
31.5.2015	34	Kira Gideri	1.350,00
30.6.2015	39	Kira Gideri	1.350,00
9.7.2015	45	Güllüoğlu	115,98
31.7.2015	48	Kira Gideri	1.450,00
31.8.2015	57	Kira Gideri	1.450,00
17.9.2015	64	Erzincan Mandıra	348,18
23.9.2015	66	Yalı Çiftliği	112,00
30.9.2015	68	Kira Gideri	1.450,00
5.10.2015	72	İntibah Gıda	109,50
8.10.2015	73	Filizler	160,00
31.10.2015	74	Kira Gideri	1.450,00
16.11.2015	77	Umut Şarküteri	165,00
28.11.2015	78	A.C. Gıda	123,00
30.11.2015	79	Kira Gideri	1.450,00
10.12.2015	83	Olta Balık	104,00
17.12.2015	84	Apartman Yöneticiliği	600,00
17.12.2015	85	Olta Balık	103,00
17.12.2015	86	Ateş	309,22
31.12.2015	87	Kira Gideri	1.450,00
TOPLAM			23.084,69 TL

Parti tarafından anılan yazıya cevap verilen cevapta; kira ödemeleri dışındaki harcamalara ilişkin belgelerin temin edildiğinde gönderileceği, kira ödemelerine ait belgelerin gizlilik gereği banka tarafından kendilerine verilmediği belirtilmiş ve sadece Şubat ayı kira ödemesine ilişkin belge sunulmuştur.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında "Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.", 75. maddesinin dördüncü fıkrasında "Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir" ve 76. maddesinin son fıkrasında "Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir." denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik etmek zorundadırlar. Ayrıca kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde de fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örneklerin kullanılması gerektiği ilgili Kanun maddesinde ifade edilmiştir. Yapılan incelemede ise sadece Şubat ayı kira ödemesine ilişkin belge sunulduğu, geri kalan 21.734,69 TL tutarındaki harcamalara ilişkin fatura, fatura yerine geçen belge veya harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip herhangi bir tevsik edici belgenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen ve tevsik edilmeyen 21.734,69 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

24. Parti il örgütlerine ilişkin herhangi bir gider beyan edilmemiştir.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

25. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

İlk Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 32.536,18 TL'si gelir ve 21.734,69 TL'si gider olmak üzere toplam 54.270,87 TL karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 32.536,18 TL yıl sonu borç toplamı ve 32.536,18 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ